

‘Bouwen aan Wikistad’

Reader Werkconferentie
Pakhuis de Zwijger
18 mei

Piet van Diepen,
Henk van Waveren,
29 april 2011

www.stadinbeweging.nl
Nieuwe Herengracht 18
Postbus 58240
1040 HE Amsterdam

In december 2010 publiceerde een groep van 21 Amsterdammers het Eigen Kracht Manifest. De kern daarvan is dat een maatschappelijke omslag nodig is te beginnen in Amsterdam waarin de sociale veerkracht, initiatieven en plannen van netwerken en verbanden van burgers als basis dienen, beter wordt benut, uitgedaagd. De overheid sluit aan op deze 'Wikistad' basis.

De bezuinigingen die een veel groter beroep doen op de eigen kracht en verantwoordelijkheid van de burger zouden volgens het Manifest moeten worden aangegrepen om niet minder van het zelfde te doen, maar door dit nieuwe principe als leidraad te nemen. Sociale veerkracht door inschakeling van gemeenschapkrachten gaat vooraf of komt in de plaats van professionele trajecten. Die overheid blijft wel: ook in Wikistad staat niemand er uiteindelijk alleen voor. Maar dit vereist, aldus het Manifest, 'een andere manier van denken en regelen, van beheersen en besturen. Dat is een mentale en politieke revolutie, waarmee we nu een begin kunnen maken.'

Bij de initiatiefnemers is er behoefte om de gedachte, die overigens op meer plaatsen leeft, verder tastbaar te maken en gestalte te geven. We kunnen dankbaar gebruik maken van de ervaring met de Eigen Kracht Conferenties en van reeds bestaande initiatieven van burgers en bewoners in de stad. Vaak tegen de stroom in, dragen die al het Wikistadkarakter in zich. De bedoeling is om met voorlopers –zowel burgers als professionals- op 18 mei bijeen te komen en een gezamenlijke agenda op te stellen aan de hand van concepten en plannen.

Inhoudsopgave

Werkwijze

Het kader

1. De basis voor sociale veerkracht: organische netwerken en verbanden
2. Sociale veerkracht: versterken en verbinden
3. Eigen Kracht verantwoordelijkheid gepaard met eigen plan
4. Naar complementariteit burgerkracht en publieke diensten
5. Het samenspel
6. De veranderopgave

Handvatten voor casusplan

De casussen

1. Broedplaatsen van sociale veerkracht
2. Het eerste contact: "Heeft u zelf nagedacht over...?"
3. Werk: een kwestie van netwerk
4. Burger uit de brand
5. "Wat gaan ze ermee doen?"
6. Wie heeft de sleutel?
7. "Een boom die steeds groter wordt"

Uitleiding

Bijlagen

1. Bijlage Stappen van A naar B
2. Publicaties
3. Websites
4. Lijst van geïnterviewde personen

Werkwijze

Het doel van onze werkconferentie 'Bouwen aan Wikistad' is 'de verandering tastbaar te maken'. Dit doen we aan de hand van virtuele casussen: het gaat er niet sec om een of meer bestaande projecten of aanpakken in de spotlichten te zetten; we willen op basis van concrete ervaringen concepten en vervolgens realiseringsplannen formuleren.

De casussen zijn samengesteld op basis van een combinatie van een Wikistadvergezicht met een beeld van de Amsterdamse praktijk –met daarin zowel goede als minder goede voorbeelden. Zo kunnen we nagaan hoe we op basis van deze ervaringen stappen in de richting van het wensbeeld kunnen zetten.

De plannen moeten gestalte krijgen aan werktafels met maximaal 8 personen, voorgezeten door een van de ondertekenaars. De plannen worden vastgelegd door notulisten. Nadat we de plannen hebben gemaakt, bespreken we gezamenlijk hoe we er mee verder gaan. We delen de groepen vantevoren in. Er zijn 7 casussen gekozen. Voor vijf casussen geldt dat zij aan twee tafels besproken worden. De overige 2 casussen worden elk aan een tafel behandeld.

Ons doel is tot deze plannen te komen met een groep van maximaal 100 mensen, zowel burgers als professionals die de Wikistadpraktijk zo gezamenlijk tastbaar maken en deze ook verder gestalte willen geven.

Wij zijn actief op zoek gegaan naar deze casussen door in gesprek te gaan met andere ondertekenaars en met vertegenwoordigers van het burger- en bewonersinitiatief en professionals (zie bijlage voor gesprekspartners). De speerpunten (van isolement naar samenredzaamheid, de emancipatiemachine draaiend houden en bondgenoten in de buurt) waren het uitgangspunt.

Wij zijn overwegend positieve reacties tegengekomen op de zienswijze van het Manifest en op de wens om dat verder gestalte te geven. Met deze input hebben wij ook het kader van de Wikistadgedachte verder vormgegeven. Dit kader beschrijft achtereenvolgens de burgerkrachten van Wikistad, het samenspel tussen die burger en de Wikistadoverheid, en waar rekening mee moeten worden gehouden om 'van A naar B' te komen.

Dit kader biedt handvatten om de 7 casussen aan te kunnen pakken.

We presenteren hier het kader, de handvatten en de casussen.

Programma 18 mei

18.00-19.00 kennismaking onder gezamenlijke maaltijd.

19.00-19.30 plenaire deel met korte bijdragen van Pieter Hilhorst, Daniel Giltay Veth en Caroline van der Wiel. Presentatie van het kader in vijf stappen.

19.30 –21.00 Plannen maken aan de hand van casussen.

21.00-21.30 Terugkoppeling door Pieter Hilhorst, vervolg.

Het Kader

1. De Basis voor Sociale Veerkracht: *Organische* Netwerken en Verbanden

In Wikistad begint de aanpak van maatschappelijke problemen en het nemen van maatschappelijke initiatieven bij verbanden en netwerken van burgers zelf. De kracht van de plannen en aanpak van deze verbanden en netwerken is bepalend voor de sociale veerkracht. Problemen worden niet bij voorbaat vertaald in een individueel traject, maar zo mogelijk aangepakt in een collectief van medeburgers. Dit is de kern van het Eigen Kracht Manifest.

Onze gespreksgenoten vinden zich in deze zienswijzen en leveren een diversiteit aan voorbeelden. Verschillenden van hen benoemden het gewenste *organische* karakter. Een netwerk, initiatief of verband dat begonnen is zonder vorm van overheidsinterventie en dat van daaruit groeit is het ideaal. Het alternatief is een netwerk of verband dat tot stand komt onder impuls van de overheid of een publieke instelling. Het eigenaarschap van het probleem en de aanpak daarvan moeten dan zo snel mogelijk bij het netwerk liggen. Wij onderscheiden op basis van de input de volgende verbanden en netwerken.

Lotgenoten/zelfhulpgroepen. Mensen die een probleem delen verbinden zich. Voorbeelden zijn de Doe-Het Samen-Groepen van de Voedselbank, allochtone vrouwen (Nisa for Nisa) en allochtone jongeren die samen hun toekomstperspectief verbeteren (Connect). Ook het SMS-Alert kan voor verschillende deelnemers als zodanig gezien worden: bewoners die zich individueel onveilig voelen, worden door participatie in het netwerk 'in hun kracht gezet'. Lotgenotencontact is ook als optie genoemd bij het gezamenlijk zoeken naar werk (DWI).

De leden van deze groepen komen uit hun individuele isolement met een gedeeld probleem en vinden onderlinge steun. Zij komen gezamenlijk tot activiteiten. Binnen dit verband kan men samen ook een antwoord op de problemen vindt. De organisatie van het initiatief (zelf tot stand gekomen of onder impuls van een buitenstaander) de mate van begeleiding (trekker van buiten of binnen de groep zelf) en het type begeleiding (professioneel of vrijwillig) varieert.

Vrienden, familie, burenen. Het netwerk van hulpverleners bij de aanpak van een individueel probleem. Voor velen zal dit een natuurlijk verband zijn waarop zij zelf aanspraak doen bij problemen.

Het inschakelen van dit netwerk bij een hulpbehoevende is de kern van de aanpak van de Eigen Kracht Centrale. In plaats van het neerleggen van het probleem in trajecten van hulpverlening worden de netwerken aangesproken door de probleemeigenaar die vervolgens samen met hen een eigen plan maakt. Er wordt nu veel binnen de jeugdzorg mee gewerkt. Ook bij de schuldhulp wordt aan een praktijk gewerkt. Ten slotte is er een initiatief om bij de DWI de werkzoekende een plan te laten maken samen met het netwerk. Deze werkwijze is vooral gebaseerd op een ander type professionele interventie waarbij het eigenaarschap van probleem en oplossing –samen met het netwerk- bij de hulpzoekende wordt gelegd.. Mensen met individuele problemen hebben vaak schroom (schaamte) deze met hun netwerk te delen en een beroep te doen op dit netwerk. Door deze interventie worden zij gestimuleerd om over de schroom heen te stappen.

Bewoners- en burgerinitiatieven. Een groep (buurt)bewoners of burgers organiseert zich om een probleem aan te pakken of 'iets leuks' te doen of combinaties daarvan. Er wordt gewerkt vanuit een eigen doelstelling en plan. Het initiatief kan blijven bij iets eenmaligs of uitgroeien tot een duurzame organisatie zoals een stichting.

De wisselwerking met de overheid loopt sterk uiteen. Het bewonersinitiatief kan bijvoorbeeld uitgelokt of gestimuleerd zijn door bewonersbudgetten, vouchers en instelling van denktanken. Een andere mogelijkheid is dat men op eigen initiatief een probleem aan wil pakken en van daaruit gaat zoeken naar de nodige steun (bijvoorbeeld voor ruimte etcetera). Dat levert nogal eens problemen op. 'Dan is er geen vakje waarin het past.'

Communities. (Buurt)verbanden waarin bewoners en ondernemers zich bewust organiseren om optimaal te sturen vanuit de communitygedachte, variërend van zorg tot buurteconomie. Deze gedachte vertoont parallellen met de big society filosofie. De kern daarvan is dat sturende communities het antwoord zijn op de combinatie van markt- en bureaucratie die tot een vernietiging van communities heeft geleid. De meest sprekende voorbeelden van de Amsterdamse communities zijn te vinden in de Indische buurt: de Timorpleincommunity, Makassarpleincommunity, Karrewielcommunity.

Verenigingen. Traditionele verbanden waarin men zich verenigt bijvoorbeeld om een sport te beoefenen. Deze verbanden functioneren vaak als gemeenschappen en zijn soms ook knooppunten van bijvoorbeeld beroepsnetwerken.

Bedrijven en diensten. De bedrijven hebben vaak ook de functie van werkgemeenschappen. Men werkt hier samen en ondersteunt elkaar. Dat kan zich uitstrekken tot het persoonlijke leven.

2. Sociale Veerkracht: Versterken en Verbinden

Om tot de gewenste sociaal veerkrachtige Wikistad te komen is het verbinden en versterken van deze netwerken cruciaal. Welke typen verbinding en versterking gemaakt kunnen worden is afhankelijk van het vraagstuk waarop de sociale veerkracht op van toepassing is. Er zijn overigens al verschillende 'verbinders' te onderscheiden.

Typen verbindingen

Er zijn drie typen te bevorderen verbindingen in de gesprekken naar voren gekomen:

Bundeling van krachten. Nogal eens is opgemerkt dat veel burgerinitiatieven naast elkaar bestaan zonder dat zij elkaar opzoeken. Dit terwijl zij bezig zijn met dezelfde doelgroepen en vergelijkbare of aansluitende problemen. Er wordt dus niet nagegaan hoe zij elkaar kunnen versterken. Voor de beschouwer wordt daardoor het beeld van versplintering versterkt. Nogal eens zien de groepen elkaar als concurrent bij het vergaren van subsidie.

Verbinding van sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal kan op veel plaatsen verbonden worden met personen of netwerken met tekorten. Voorbeelden daarvan zien we binnen de organisaties van burgerinitiatief. Maar er zijn veel meer te ontginnen mogelijkheden, zoals bedrijven die burgerinitiatieven adopteren.

Verbinding met te werven doelgroepen. Bedrijven of instellingen kunnen om diverse redenen behoefte hebben aan verbindingen met bepaalde doelgroepen bijvoorbeeld voor de werving van toekomstige arbeidskrachten (denk aan verzorgingsector) of voor vrijwilligers (brandweer). Om goede verbindingen te leggen is de suggestie naar voren gekomen dat dit vooral zo direct mogelijk moet gaan en niet door de tussenkomst van nieuwe instituten.

Verbinders

Er is al een variëteit van verbinders actief. We onderscheiden de volgende typen:

- Vertegenwoordigers van het burgerinitiatief zelf.
- Sociale ondernemers (van bestaande organisaties tot nieuwe sociale ondernemers)
- Eerste lijnswerkers van instanties in de wijk.
- Verbinders in dienst van stadsdeel (bijvoorbeeld participatiemakelaars) of gemeente (regisseur Armoedebeleid).

3. Eigen Kracht verantwoordelijkheid gepaard met eigen plan

Of het nu gaat om de aanpak van individuele problemen, het burger- of bewonersinitiatief of de buurt: mensen willen dat hun inzet ook met zeggenschap en sturing gepaard gaat, zo komt naar voren. Er is wel degelijk oog voor de verantwoordelijkheid van de overheid en de verantwoording die deze moet afleggen.

We lopen hier de variaties door aan de hand van de verschillende verbanden en netwerken.

Lotgenotencontact. 'Burgers weten vaak veel meer en zien meer dan de overheid soms denkt.' Zo gaf een professional aan. Dat geldt ook voor lotgenotencontacten al dan niet begeleid door vrijwilligers en/of professionals. Zij kunnen aangeven waar hun motivatie, ambities en knelpunten liggen en kunnen gezamenlijk plannen maken of daartoe worden gestimuleerd. Ervaringsdeskundigheid kan daarin een belangrijke rol spelen.

Familie, vrienden, burens: Eigen Kracht/Eigen Plan. Voor de Eigen Kracht Centrale gaat eigen kracht niet zonder het eigen plan. De eigenaar van het probleem is de eigenaar van de oplossing. In de praktijk blijkt dit vaak moeilijk voor hulpverleners die soms zelf al een plan klaar hebben liggen en vooral moeten loslaten.

Burger- en bewonersinitiatief. Burger- en bewonersinitiators werken vaak vanuit een eigen probleemanalyse of idee en komen met eigen initiatief en oplossingen. Dit gebeurt over het algemeen van onderop los van het overheidsbeleid en de beschikbare subsidies. Om dit initiatief te kunnen realiseren heeft men vaak ook steun van anderen nodig, zoals de overheid. .

Met name bewonersinitiatief kan daarnaast worden gestimuleerd door het inzetten van overheidsarrangementen en budgetten (vouchers, denktanks etc.). Daarbij zijn verschillende voorbeelden waaruit blijkt, dat er op een verantwoorde wijze wordt 'losgelaten' en bewoners verantwoordelijk met budgetten omgaan.

Communities. Sturing door de gemeenschap zelf is een kern van de communitygedachte. Dit leidt bijvoorbeeld tot beheer van buurt- en wijkhuizen door bewonersorganisaties zelf of in opdrachtgeverschap van hen.

Verenigingen. sportverenigingen zijn allereerst gericht op het organiseren van een verband om de sport te beoefenen. Er zijn diverse voorbeelden van verenigingen die expliciet sociale functies vervullen met name gericht op jongeren. Dat kan zelfstandig gaan of in samenspel met de overheid.

Bedrijven. Via het armoedepact wordt door de gemeente getracht bedrijven te betrekken bij het bestrijden van de armoede en hen te verbinden met bijvoorbeeld het burgerinitiatief. Daarnaast gaan bedrijven zoals Rabobank en Delta Lloyd ook bilateraal relaties aan.

4. Naar complementariteit burgerkracht en publieke diensten

In Wikistad is de overheid geen Frankenstein. Burgerkracht en de professionele dienstverlening zijn complementair aan elkaar. Dat betekent niet alleen faciliteren en stimuleren van burgerkracht maar ook diensten verlenen die aansluiten op die burgerkracht. Het begint daar waar de kracht van burgers ophoudt. De basis blijft de sociale veerkracht van de netwerken.

Op verschillende plaatsen zijn wij die complementariteit al tegengekomen. Maar nog te vaak gaat het om uitzonderingssituaties. We gaan achtereenvolgens in op hulpverlening, stadsdeelwerken en politie.

Hulpverlening. Voor de formele hulpverlening blijft een belangrijke rol weggelegd. Die moet echter aansluitend zijn op de Eigen Krachtconferenties. Met name bij Jeugdzorg regio Amsterdam wordt daar een praktijk op ontwikkeld. Er zijn al enige honderden van dergelijke conferenties geweest. Maar een goede aansluiting op de informele hulp in het burgerinitiatief en op zelfhulpgroepen is nog een belangrijk aandachtspunt. Soms worden systeembarrrières opgevoerd (er is geen budget, geen tijd), soms wordt het niet gezien en soms ook afgedaan als amateuristisch.

Zo geeft Connect aan dat doorverwijzing van jongeren die professionele hulp nodig hebben vaak niet goed verloopt vanwege de hoge drempel. Het verzoek aan de hulpverlening is dan ook zich in de richting van Connect te bewegen, zodat zij de jongeren in deze voor hen vertrouwenwekkende omgeving beter kunnen bereiken.

Daar tegenover staan ook goede voorbeelden zoals in Zuid waar Combiwel (welzijnswerk) en Puur Zuid (schuldhulpverlening) met hun aanpak goed aansluiten bij de activeringspraktijk van de Voedselbank en de vertrouwensrelatie met de coördinator.

Beheer openbare ruimte Veel bewonersinitiatief is gericht op activiteiten op het gebied van schoon, heel en veilig. Deze bewoners zijn bereid om de armen uit de mouwen te steken, maar verwachten daarbij wel dat stadsdeelwerken aanspreekbaar is op een goed verrichting van de basistaken en ook reageert op knelpunten.

In onder meer stadsdeel Centrum zijn goede ervaringen opgedaan met de buurtschouwen. Aan de hand van deze schouwen krijgt stadsdeelwerken beter zicht op de door bewoners ervaren knelpunten. Daar kan zij vervolgens op inspelen.

Knelpunten doen zich voor daar waar het stadsdeel veel minder aanspreekbaar is voor de actieve bewoners of een beroep doet op burgers terwijl het zelf schraapt in de basisactiviteiten. Een voorbeeld van dit laatste is stadsdeel Noord. Door grof vuil een keer per maand op te halen neemt het animo bij actieve bewoners af om zelf initiatief te nemen.

Veiligheid. Een goed voorbeeld van complementariteit is de samenwerking tussen burger in het SMS-Alertnetwerk in de Molenwijk enerzijds en buurtregisseur en 'Molenmeester' anderzijds. Door de instelling van een bewonersnetwerk voelen deze bewoners zich sterk genoeg om gezamenlijk problemen in de wijk op te lossen en hun medebewoners aan te spreken. Zij kunnen wel zondig een beroep doen op de 'rugdekking' van de professionals die ook buiten de werktijden aanspreekbaar zijn.

5. Het Samenspel

Om versterking van sociale veerkracht op terreinen als zorg, werk en leefbaarheid te realiseren en Frankenstein tegen te gaan is een nieuw samenspel tussen burgers en overheid nodig

We zetten hier de ingrediënten van dit spel op een rijtje.

Uitgangspunten

De vier uitgangspunten van dit samenspel zijn:

- Organische netwerken vormen de basis. De aanpak van maatschappelijke problemen vindt zoveel mogelijk in deze collectieve verbanden plaats.
- De Wikistadkrachten (zowel burger als professionals) zijn allereerst gericht op het verbinden en versterken van deze netwerken en verbanden.
- Het beroep op de eigen kracht en verantwoordelijkheid koppelen we aan het eigen plan en aan zelfsturing..
- Dienstverlening van de overheid - en door overheid gefinancierde instellingen – sluit aan op en is complementair aan de kracht en activiteiten van deze netwerken.

Speelveld

- Binnen de overheid wordt een onderscheid gemaakt tussen eerste en tweede lijn in dienstverlening van onder meer hulp, beheer en politie. Vrij algemeen is de wens om het zwaartepunt van overheidingrijpen zoveel mogelijk bij de eerste lijn te leggen. Zo zou zo effectief mogelijk kunnen worden aangesloten bij de dagelijkse praktijk van de burger, zowel voor- als achter de voordeur (Er Op Af!). Eerste en tweede lijn zouden zoveel mogelijk complementair dienen te zijn.
- De netwerken van burgers worden ook wel als nulde lijn aangeduid. Daar worden de organische netwerken van burgers gevormd met of zonder interventies of bijdragen van de overheid. In Wikistad verdient het de voorkeur om het gebied tussen deze nulde en eerste lijn zo sterk mogelijk te maken.
- Hiervoor is het nodig om een Er OP Af praktijk zo veel mogelijk te combineren met het verbinden en versterken van netwerken, verbanden en burger- en bewonersinitiatieven. Daarnaast is verbinding tussen de netwerken en eerste lijnsdiensten cruciaal.

Strategie, tactiek, instrumenten

- * Spelers zijn zowel actieve burgers, als professionals. Zijn zijn vooral gericht op en versterking van de initiators, verbinders en versterkers van eigen krachtnetwerken, -verbanden en –initiatieven.
- * Primair staat het streven organische netwerken, verbanden en initiatieven te bevorderen. Voor de aanpak van problemen van individuele huishoudens kan de Eigen Kracht Conferentie worden ingeschakeld.
- * Voor gemeenschapsproblemen kan een analyse- en krachtkaart worden samengesteld met zowel burgers als professionals. Wat zijn de belangrijkste problemen, waar is de belangrijkste sociale veerkracht. Waar is ondersteuning nodig?
- * Inzet van Welzijn Nieuwe Stijl Er Op AF ter ondersteuning!

6. Hoe komen we van A naar B?

Er is in Amsterdam een groei van bottom up praktijken en plannen aansluitend bij de burgerkracht, die de Wikistadgedachte voeden. Er is ook een topdown gerichte stroom: een overheid die zich aan laat spreken op haar daadkracht en op een efficiënte en transparante wijze producten wil leveren. Kortom: organische ontwikkeling versus maakbaarheid. Hoe komt Wikistad van A naar B in die spanning?

Stand van zaken: de sterker wordende tegenstroom, de spagaat en de balans

De Wikistadgedachte baseert zich op een stevige en groeiende praktijk van burgerkracht en burgerinitiatieven. Die burgerinzet is gekoppeld aan zeggenschap en sturing op de eigen praktijk, het zoeken naar een gelijkwaardig praktisch partnerschap met professionele diensten en instellingen (van hulpinstellingen tot stadsdeelwerken) en vaak behoefte aan erkenning gekoppeld aan een ondersteunings- en faciliteringsvraag.

Daar tegenover staat de stroom van een op daadkrachtige aanpak van maatschappelijke problemen ingestelde overheid. Die vertaalt dit in een lijnorganisatie en een aanbodgerichte werkwijze gekoppeld aan plannings- en sturingsinstrumenten. Beleid wordt (SMART) vertaald in instrumenten en budgetten, uitvoering of aanbesteding, vantevoren vastgestelde doelen en indicatoren. Dit heeft een sterk sturende invloed op de uitvoering, of het nu om eigen diensten gaat of om aanbestedingen.

Voorafgaand aan de bezuinigingen konden de praktijken nog naast elkaar bestaan. Zij het dat dit gepaard gaat met een traditionele spanning, waardoor de initiators van het burger- en bewonersinitiatief (en meer en meer professionals die aan willen sluiten) ervaren dat zij tegen de stroom in zwemmen. Met name onder impuls van de wijkaanpak lijkt de praktijk van burger- en bewonersinitiatief gegroeid.

Bezuinigingen en vorming van grote stadsdelen zetten de relatie onder grote spanning. Dit kunnen we eenvoudig constateren op basis van de gevoerde gesprekken. Er moet wat gebeuren. In ons manifest geven wij aan dat bezuinigingen moeten worden aangegrepen om het echt anders te doen. Wij zien drie typen ontwikkelingen die naast elkaar plaatsvinden :

- **De sterker wordende tegenstroom.** Burger- en bewonersinitiatief worden bedreigd met kortingen, 'moeten zelf maar de broek ophouden'. Tegelijkertijd wordt de inzet van de burger steeds crucialer geacht tegen de achtergrond van de bezuinigingen. De vrijwilliger en het burgerinitiatief dreigen als extra overheidsinstrument te worden benaderd, iets dat toenemende frustratie oplevert. Door bezuinigingen ontstaat er nog minder ruimte om in te spelen op wensen van en het samenspel met de burger.
- **De ambtenaar in spagaat.** Met name door stadsdelen wordt getracht tot plannen en visies te komen waarin de zeggenschap van burgers als uitgangspunt wordt genomen. Dit vraagt van ambtenaren en professionals een hele andere gerichtheid dan voorheen. Het 'externe' kompas moet verder ontwikkeld worden. Tegelijkertijd worden ook hoge prestaties van het 'interne' kompas vereist al was het maar door de reorganisaties. De vertaling van bezuinigingen in efficiënter leveren van aanbod levert bovendien een impuls aan de planning- en controlcyclus. De ambtenaar komt door deze dubbele sturing in een spagaat.
- **Op zoek naar een balans.** Tegenover de vergroting van burgerkracht en bijbehorende zeggenschap staat de overheidsverantwoording. Op een transparante wijze moet zij budgetten verdelen. In buurtplannen wordt gezocht naar een balans tussen deze twee. Tijdens een grote bijeenkomst over burgerkracht werd de vraag

opgeworpen of de bewonerdemocratie en parlementaire democratie wel verenigbaar zijn met elkaar. Het antwoord: ja, dat is een kwestie van onderhandelen. Een concept dat uitgaat van een balans is dat van accountable autonomy waar in Chicago ervaring met is opgedaan (Fung, 2004). De kern: het uitgangspunt is de zeggenschap van burgers. De overheid moet toezien en bevorderen dat iedereen voldoende mee kan doen en gehoord wordt. Zelf moet zij op een transparante wijze complementaire dienstverlening verzorgen.

De balans uitbouwen: ruimte maken voor een praktijk van plannen en initiatieven

Een wethouder waarmee wij spraken (die op zoek is naar de balans en zich in de Wikistadgedachte kan vinden) gaf aan: het gaat niet om de 'wat maar om de hoevraag als we van A naar B willen komen.' Zij wil aansluiten bij het burger- en bewonersinitiatief, versterking en verbinding stimuleren en zoeken naar een balans tussen sturing en zeggenschap (autonomy) en haar democratische verantwoording (accountability).

Welke tips kunnen we haar meegeven? Wij komen tot de volgende:

- Wees je bewust van het naast elkaar bestaan van de boven beschreven groter wordende (tegen)stroom voor burger- en bewonersinitiatief, de spagaat en je zoektocht naar de balans.
- Creëer tegen die achtergrond ruimte voor het maken en realiseren van plannen door netwerken en verbanden van bewoners en burgers: budget, huisvesting, ondersteuning (nieuw voor oud).
- Vertrouw er op (op basis van de ervaringen) dat burgers zich rekenschap geven van een verantwoorde budgetbesteding en daarop aanspreekbaar zijn zonder je uiteindelijke beoordeling uit handen te geven.
- Besef dat bij veel professionals het 'externe kompas' (kennis en inschattingsvermogen –ofwel 'het lezen' van burgerkrachtkaat en het kunnen loslaten) versterking behoeft. Zo kunnen zij inspelen op het maken en uitvoeren van de plannen zonder over te nemen. Zorg voor 'training on the job'.
- Eis deze kennis en dit inschattingsvermogen ook van partijen in de aanbesteding die gericht moeten zijn op stimulering, verbinding en versterking van organische netwerken. Bied hen de ruimte in de wijze van verantwoording (vertrouwen vooraf, verantwoording achteraf).
- Claim ruimte (tijd en budget) en attitude gericht op complementariteit bij de krachten van burgernetwerken van instellingen en diensten.
- Probeer tot afspraken te komen met autonome diensten en maatschappelijke instellingen die om eveneens tot deze aansluiting te komen. Zo kan een effectieve complementariteit worden gerealiseerd.
- Stimuleer vanuit deze basis (erkenning, gecreëerde ruimte en complementariteit het burger- en bewonersinitiatief) vergroting van onafhankelijkheid en bewustzijn en het aangaan van onderlinge verbindingen door de netwerken van burgers.

Wij komen tot deze stand van zaken en de tips op basis van onze ronde met de gesprekspartners. Aanvullende suggesties of andere accenten van de conferentiegangers zijn welkom. De tips voor de bestuurder kunnen door de conferentiegangers ook vertaald worden naar de eigen situatie ('wat betekent het voor mij')?

Handvatten voor Casusplan

Voor het maken van het Eigen (Wikistad)Plan kunnen de volgende handvatten worden gebruikt.

Het sterke netwerk, verband

Aandachtspunten

- Te realiseren, versterken of te verbinden verband/ netwerk (zie de verbindingskaart)
- De wijze(n) waarop.
- Wie neemt het initiatief?

Verbindingskaart

	<i>Bundeling Krachten</i>	<i>Sociaal Kapitaal</i>	<i>Werven mensen</i>
<i>Lotgenoten</i>			
<i>Familie/buren/vrienden</i>			
<i>Burger/bewonersinitiatief</i>			
<i>Community</i>			
<i>Vereniging</i>			
<i>Bedrijven/diensten</i>			

Het Eigen Plan

- Velden, doelen en duur plan
- Representativiteit
- Wisselwerking met overheid: verantwoording, inzet middelen, inzet personeel.

Complementariteit

- De gewenste rolverdeling tussen burgers en overheid.
- De instrumenten

Van A naar B: De barrières:

- Cultuur
- Structuur: verantwoording
- Financiën

De Casussen

1. Broedplaatsen van sociale veerkracht

Het ideaal

Als er in Wikistad een groep burgers maatschappelijk in het isolement zit, zoeken zij elkaar idealiter op en nemen zelf het initiatief om daaruit te komen. Vaker zal het gebeuren dat solidaire burgers de handen ineen slaan. In beide gevallen ontstaat burgerinitiatief. Door het contact met elkaar (en de vrijwilligers) en de versterking van onderling vertrouwen krijgen de geïsoleerde burgers weer een duwtje in de rug en ontstaat samenredzaamheid. Men maakt plannen, doet mee aan activiteiten en samen zoekt men een weg uit de problemen. Zie hier de broedplaatsen van sociale veerkracht.

Deze verbanden en hun organische solidariteit worden door de Wikistadoverheid en – instellingen gezien als basis. Daar sluiten de professionele instellingen op aan met hun hulpaanbod. Wikistad koestert deze basis en zorgt voor ondersteuning zonder over te nemen: financieel, met professionele ondersteuning, door een plek te bieden en te helpen bij het leggen van verbindingen.

De Amsterdamse werkelijkheid

In Amsterdam is een groot aantal burgerinitiatieven aan te wijzen die op een dergelijke wijze te werk gaan. De Voedselbank (armoede en schuld), Nisa for Nisa (allochtone vrouwen), Connect (allochtone jongeren), buurthuis Robert Scott (allochtone vrouwen) vormen allemaal plaatsen waar uiteenlopende doelgroepen bij elkaar komen en een vertrouwenwekkende plek bieden. Lotgenoten verbinden zich met elkaar, empoweren zich en ontwikkelen nieuwe netwerken en een steviger inbedding in de samenleving.

Die praktijk is mooi, maar er kan nog veel verbeterd worden: het wordt vaak niet of te weinig gezien door reguliere instellingen en/of bestuur, er wordt niet op ingespeeld of er wordt mee geconcurrereerd. Vaak ziet men deze verbanden en hun plekken als vindplaats voor het eigen aanbod en niet als broedplaats van initiatief en plannen, waar men op aan kan sluiten.

Veel burgerinitiators spreken over 'sprinkhanengedrag' en 'wel halen maar niet brengen' van organisaties die hier met de beste bedoelingen hun doelgroep komen ophalen.

Er is er een voortdurende dreiging van overbelasting van hen die in de broedplaatsen actief zijn. En die wordt vergroot doordat het elke keer weer vechten is om een dubbeltje subsidie.

Gelukkig is dit niet overal het geval en zijn er voorbeelden waar welzijns- en schuldhulporganisaties wel tot vruchtbare samenwerking komen zoals bij de Voedselbank in Zuid.

Maak een plan gericht op het zo breed mogelijk stimuleren, ondersteunen en versterken van de broedplaatsen van sociale veerkracht verspreid over de stadsdelen.

2. Het Eerste Contact : “Heeft u zelf nagedacht over ..?”

Ideaal

Ook in Wikistad zijn er overheids- en maatschappelijke voorzieningen voor burgers die om uiteenlopende redenen in de problemen zijn geraakt. Het kan bijvoorbeeld gaan om sociaal-psychologische hulpverlening, zorg, een uitkering of sanering van schulden.

De burgers wenden zich dan tot een ambtenaar of professional die voor een intake zorgt. Voordat zij/hij burgers in laat stromen in een individueel traject vraagt zij/hij eerst om het eigen plan, de idee en de hulptroupen die hen daarbij kunnen helpen. “Heeft u zelf al nagedacht hoe...” is de basisvraag. Zonodig geeft zij/hij suggesties en ondersteuning. Nadat het eigen plan is getrokken en gekeken is naar de hulptroupen wordt de uitvoering van het eigen plan gesteund en gefaciliteerd.

De Amsterdamse werkelijkheid

De huidige dominante aanpak bij de poortwachters van de voorzieningen is gericht op het (sec) vervullen van de poortwachtersfunctie eventueel in combinatie met het zelf bedenken van een oplossing voor de klant. Die oplossing is dan gelegen in het aanbieden van een traject. Ondanks de hiermee samenhangende SMART geformuleerde doelstellingen leidt deze aanpak regelmatig tot beperkt succes. Zo blijkt uit de arbeidsbemiddeling in Amsterdam en het hoogste % huisuitplaatsingen in Europa.

In sommige schuldhulppraktijken wordt ervaring opgedaan met het inschakelen van de eigen plannen en netwerken door de hulpbehoevende. Soms wordt een schuldhulptraject gecombineerd met instroom in de voedselbank, waar men ook de steun van netwerken ervaart. Bij de DWI wordt nagedacht over implementatie van de eigen Krachtaanpak bij de zoektocht naar werk. En in de Jeugdzorg en hulpverlening worden in toenemende mate Eigen Kracht conferenties belegd. En inmiddels is nu in de Wet verankerd dat in de hulpverlening de klant het recht heeft om een eerst een eigen plan te bedenken.

“Niemand is tegen Eigen Kracht” maar het blijkt dat het werken vanuit de kracht van de klant en haar/zijn directe netwerk allerlei problemen oproept voor zowel de professionals in organisaties als organisaties zelf. De methode grijpt diep in in de cultuur, de systemen, protocollen, werkprocessen en structuren van organisaties. Van zowel maatschappelijke organisaties als overheid.

Maak een plan gericht op verspreiden van good practices, cq. het ontwerpen implementeren cq. opbouwen van ervaringen met de Eigen Kracht aanpak.

3. Werk: Een kwestie van netwerk

Ideaal

In Wikistad bestaat een grote diversiteit aan bevolkingsgroepen: arm en rijk, hoog- en laag opgeleid, wit en zwart. Wikistad heeft een gezonde economie die als een emancipatiemachine werkt. Sta je onder aan de ladder, dan lukt het door eigen inspanningen en goed onderwijs de ladder te beklimmen. Toch vallen in Wikistad sommige groepen wel eens buiten de boot, omdat ze simpelweg geen verbindingen meer hebben met de wereld van werk en economie. Om te voorkomen dat dit gebeurt worden ten behoeve van deze groepen op alle mogelijke manieren directe verbindingen tot stand gebracht met degenen die wel toegang hebben tot deze wereld. Via kennismaking met beroepen op de lagere school, stagemogelijkheden op het voortgezet onderwijs, werkervaringsplaatsen voor mensen in de uitkering. Bedrijven en instellingen zoeken direct contact met de groepen (vanuit het belang van goede toekomstige arbeidskrachten).

De Amsterdamse werkelijkheid

Ook in Amsterdam is er een emancipatiemachine. De zorg leeft – niet alleen bestuurlijk- dat die wel eens zou kunnen stokken en dat armoede en uitsluiting doorgegeven worden aan volgende generaties. Groepen zouden zo structureel het contact verliezen met de wereld van het werk en bijbehorende netwerken.

Getracht wordt via goed onderwijs (Jong Amsterdam), afspraken over werkgelegenheid en re-integratie (re/integratie bedrijven) deze groepen erbij te houden. Daarnaast zijn er veel initiatieven uit de grond geschoten van burgers en sociale ondernemers: zoals weekendscholen, weekendacademies, mentorprojecten, maatjesprojecten, stages en werkervaringsplaatsen.

Toch heeft dit alles nog niet tot de gewenste resultaten geleid.

Hier richten we ons vooral op de vraag over vergroting en versterking van de netwerken van groepen die buiten de boot dreigen te vallen. Het contact houden en in contact komen met de wereld van het werk. Daar mensen kennen, weten hoe het werkt en weten wat je mogelijkheden zijn. Welke winst valt daar nog te behalen en op welke wijze? Liefst zo direct mogelijk: contacten tussen deze groepen 'probleemeigenaren' en tussen enerzijds hen en bedrijven en instellingen anderzijds. Zoals een van onze gesprekspartner aangaf: "je zou eigenlijk een soort datingsite moeten hebben."

Maak een plan gericht op het verspreiden van good practices en het ontwerpen en implementeren van een praktijk.

4. Burger uit de Brand

Ideaal

In Wikistad is het bewustzijn binnen de gemeenschap groot dat brandveiligheid vooral een kwestie van gedrag is. Om die reden is men zich in Wikistad bewust van het feit, dat bij kwetsbare groepen die zelfstandig wonen de kans op een brandje hoger is dan elders. Dat komt door zaken als het niet uitdraaien van gaspitjes, het aan laten staan van een strijkijzer of het roken in bed. Daarom houden omwonenden en familie een oogje in het zeil en roepen zij eventueel de hulp in van de overheid voor zaken als installatie van brandalarm en brandvrije matrassen.

Amsterdamse werkelijkheid

Als in Amsterdam brand uitbreekt is de brandweer er in maximaal 8 minuten. Om die reden heeft menig Amsterdammer vertrouwen in de brandweer. De brandweer doet daarnaast ook veel aan preventie. Dat is over het algemeen wat minder bekend (advies bij bouw- en verbouwplannen, voorlichtingsprojecten). Die aandacht voor preventie is hoe dan ook nodig: door de vergrijzing neemt een groep als vergeetachtige ouderen toe. De brandweer heeft het voorbeeld van Liverpool voor ogen, waar de gemeenschap met succes is ingeschakeld om te werken aan preventie en in de buurt een oogje in het zeil te houden. Zij wil zich met name op gebieden met veel kwetsbare bewoners richten: brand discrimineert. De vraag is echter hoe zij dit kan doen. Het gaat om groepen die ver weg staan van de praktijk van de brandweer. Hoe kan de brandweer verbindingen leggen met de gemeenschap zodat het voorkomen en tegengaan van brand als een gezamenlijk belang wordt gezien?

Maak een plan gericht op het verbinden van realiseren van brandweer nieuwe stijl met verbanden en netwerken van de gemeenschap in Amsterdam West en Nieuw-West. Geef aan hoe beide versterkt kunnen worden. Wat kunnen we doen om dit plan verder te brengen?

5. 'Wat gaan ze er mee doen?'

Ideaal

In Wikistad worden initiatieven en plannen van burgers en ondernemers opgenomen in buurtplannen. Burgers en ondernemers moeten zelf zorgen voor voldoende draagvlak van hun plannen in de buurt. Van belang is dat vooraf helder is vastgesteld welke de bijdrage is van burgers of ondernemers is en welke die van anderen. Daarnaast kunnen burgers en ondernemers budgetten (niet alle) toedelen die verbonden zijn aan de uitvoering van de buurtplannen. De rol van de overheid (ambtelijk en bestuurlijk) is in principe faciliterend en marginaal toetsend. Naarmate de omvang (financieel, ruimtelijk) en complexiteit (hoeveelheid spelers) van het initiatief of het plan groter wordt kan de toetsing door de overheid minder marginaal en inhoudelijker worden. Dit omdat de belangen die er mee gemoeid zijn groter en complexer worden en daarmee de belangen die ermee gemoeid zijn nadrukkelijker moeten worden gewogen. Van tevoren wordt de status van een plan of initiatief bepaald: vrij van overheid of steeds meer overheid. Mengvormen van gedeelde zeggenschap zijn mogelijk.

De Amsterdamse Werkelijkheid

De dominante praktijk in Amsterdam is dat de lokale overheid en diensten zelf een plan maken voor de aanpak van buurtproblemen. Buurtbewoners worden daar tot op zekere hoogte in betrokken en/of krijgen beperkte verantwoordelijkheid. Soms ontstaan in een buurt zeer krachtige initiatieven van burgers en/of ondernemers die een forse impuls geven aan de leefbaarheid van een buurt (voorbeeld Timorplein, Mijnheer de Wit, NDSM). In deze situaties blijkt de professionaliteit van de initiatiefnemers groot en durft een overheid te varen op deze initiatieven.

Ook is er in de wijkaanpak een bloeiende praktijk gegroeid variërend van het inzetten van vouchers, waarbij burgerinitiatieven op eenvoudige wijze kunnen worden gehonoreerd, tot het instellen van Denktanks van burgers die aanvragen voor bestedingen honoreren. Ook zijn er in de wijkaanpak nieuwe initiatieven ontstaan waarbij organisaties (ook onderling) en buurtbewoners een bijna organische samenwerking hebben bereikt (Skaliantie). Er is – na de jaren 70 – mede als gevolg van de wijkaanpak – maar niet alleen - opnieuw een groei naar het leggen van verantwoordelijkheid bij bewoners bij de aanpak van problemen en/of de inzet van budgetten.

Valkuilen zijn een te vroege bemoeienis van de overheid. Loslaten is en blijft moeilijk. De angst voor besteding van geld aan zaken als buurtbarbeques en Eftelinguitjes en wegglekken van de budgetten is groot. Ook is er de klemmende vraag: "wat is de rol van de overheid nog als burgers in staat blijken zelf veel meer aan te kunnen". En wat als er een burgerinitiatief tot stand komt dat niet direct in het systeem ('het vakje') van de overheid past, maar die overheid wel nodig heeft. Dan lijkt vaak de reactie "Help! een Burgerinitiatief." En ten slotte: je kunt veel bij burgers neer leggen, maar burgers vragen ook partnerschap: een overheid die een basispakket van schoon, heel en veilig verzorgt.

Kies een plansoort waar in een thema centraal staat (bijvoorbeeld schoon heel en veilig of zelfsturende community). Wat is op basis van deze ervaringen een goede inrichting van het plan?

6. Wie heeft de sleutel?

Ideaal

In Wikistad worden problemen niet geïndividualiseerd. Er ligt een nadruk op het (informele) netwerk van burgers. Vanwege dit accent op het collectief benaderen van individuele en maatschappelijke problemen zijn er voldoende mogelijkheden om elkaar fysiek te ontmoeten. Daarom heeft elke wijk zijn eigen Huis van de Wijk en sommige grote burgerinitiatieven die fungeren als broedplaats van sociale veerkracht hebben een eigen kleinere ruimte. De burgers hebben zich zo georganiseerd dat zij zelf het beheer over het Huis van de Wijk hebben. Als zij het beheer uitbesteden zijn de bewoners zelf opdrachtgever. Daar waar de overheid zorgt voor de financiering van deze ruimte toetst zij of de Huizen van de Wijk daadwerkelijk toegankelijk zijn voor de verschillende burgerinitiatieven (bewonersgroepen). Deze toetsing heeft als effect dat de verschillende groepen allianties met elkaar (moeten) aangaan en tot gezamenlijk tot afspraken (moeten) komen.

De Amsterdamse werkelijkheid

Het traditionele model is: het functionele en fysieke beheer over buurthuizen is in handen van professionele organisaties: welzijnstichtingen, die in opdracht werken van de stadsdelen. (In de afgelopen jaren is het fysieke beheer in handen gelegd van een beheersstichting of corporatie). Dit is dan gekoppeld aan de organisatie van activiteiten voor bewoners. Zij moeten toezien op een eerlijke verdeling van ruimtegebruik. Een nieuwe tendens in het denken is om burgers steeds meer op te zoeken in hun eigen setting. Dat kan een café zijn of een plek op straat. Daarnaast zien we ook steeds meer het fenomeen dat bewoners en hun organisatie zelf de sleutel van gebouwen in handen krijgen: Entreehuizen van Stadgenoot, de Karrewielcommunity. Van oudsher is bekend dat het sleutelbeheer van een pand en de problemen die daarbij kunnen ontstaan een reflectie zijn van de toegankelijkheid van een dergelijke fysieke voorziening voor burgers en burgerinitiatieven.

Wat zijn goede concepten en voorwaarden om er voor te zorgen dat gebouwen die als ontmoetings- of activiteitscentrum dienen ook als eigen plaatsen worden gezien?
Hoe kunnen we zoveel mogelijk van dergelijke plaatsen realiseren?

7 'Een boom die steeds groter wordt'

De praktijk van SMS-Alert in de Molenwijk

Ideaal

In Wikistad is er een goede balans tussen leven en laten leven en elkaar aanspreken. Jongeren krijgen bijvoorbeeld de ruimte om te hangen, maar als het echt genoeg is dan zijn zij aan te spreken op hun gedrag. Zij weten dat als een redelijke bewoner hun aanspreekt, hij de steun heeft van veel meer bewoners. Er zijn dan ook goede netwerken van bondgenoten in de buurt die zorgen voor voldoende weerbaarheid. In principe lost de gemeenschap het zelf op. Dat is ook bekend bij de politie. Dus als er echt een signaal is dat er iets fout gaat, dan is men er ook snel bij om in te grijpen en de buurt 'rugdekking' te geven.

De Amsterdamse werkelijkheid

Hoewel de veiligheid statistieken zich in de afgelopen jaren in Amsterdam gunstig hebben ontwikkeld ontbreekt het in de Amsterdamse buurten vaak aan een cultuur van aanspreekbaarheid. Mensen houden bij overlast nogal eens hun mond omdat zij bang zijn voor reactie. Of erger: dat zij het mikpunt worden van baldadigheid in de buurt. Er is een gemis aan bondgenootschap.

Gemeente en politie richtten zich de afgelopen jaren op een aanpak van problemen met onder anderen straatcoaches en nu op de harde kern van 600 veelplegers. Toch groeit het besef dat 'meer blauw' alleen niet voldoende is. Ook de wijken zelf zullen weerbaarder moeten zijn.

Een voorbeeld van een wijk waar bewoners zelf als eersten de verantwoordelijkheid nemen is de Molenwijk. Een wijk in Noord met een menging van autochtonen en allochtone bevolking veel flats en –goed gebruikt- groen daartussen. Bewoners hebben daar een netwerk gevormd dat zich richt op het onderling signaleren van en steunen bij veiligheidsproblemen. Zij hebben de SMS-Alert als middel. Dit SMS-Alert netwerk werkt goed samen met de buurtregisseur en andere professionals in de wijk. Maar het begint bij de kracht van de bewoners, die zorgen voor een 'organische groei'. 'Het is als een boom die steeds groter wordt.' Zo vertelt de trekker. Er is minder schroom om elkaar aan te spreken, tegelijkertijd is er door de weerbaarheid meer ontspanning. 'Praat vooral met elkaar' is hier het adagium. Omdat dit netwerk veel informatie oplevert zijn steeds meer hulpinstanties aangehaakt. Maar de belangrijkste garantie voor succes is dat bewoners zich door dit netwerk weerbaar en veilig voelen met bondgenoten. Zij staan er niet meer alleen voor. En dat wil je niet meer kwijt.....

De vraag is hoe en op welke wijze de situatie van de Molenwijk- een sterk netwerk van bondgenoten die voor een cultuur van aanspreekbaarheid zorg dragen- ook in ander buurten kan worden gerealiseerd. Daarbij is de SMS-alert niet meer dan een methode om zo'n netwerk te realiseren.

Uitleiding

In het voorgaande hebben we laten zien dat de Eigen Kracht van burgers en hun organische netwerken en verbanden als basis genomen kan worden voor het versterken van de sociale veerkracht. Er is veel meer mogelijk als daar niet alleen oog voor is, maar ook daadwerkelijk door overheid en maatschappelijke organisaties op aangesloten wordt. Complementariteit en partnerschap zijn de toverwoorden. Dat aansluiten vraagt om een versnelling en massiever maken van de veranderingsprocessen die zich op dit voltrekken binnen de wereld van de overheid en maatschappelijke organisaties. Het is niet meer voldoende om de Eigen Kracht van burgers en de enorme vrijwillige inzet van burgers een aparte subsidieplekje te geven binnen de hulpverlening, het welzijn, het werk of het zorgdomein. Wat nodig is, is een grootscheepse opschaling van de waardering van de Eigen Kracht van burgers, en de inspanningen van burgers en hun netwerken en vervolgens de bereidheid om daar de eigen productie aan aan te passen. Het vergt een volledig andere wijze van denken, handelen en organiseren. Dat vraagt tijd en doorzettingsvermogen. Maar vooral veel moed, want de overheid en maatschappelijke organisaties moeten in een flink aantal situaties afstappen van het Atlascomplex, het maakbaarheidsidee en de dienstbaarheidsgedachte. Daarvoor in de plaats komt het partneridee. Voor de politiek/bestuurlijke organisatie moet dat een beetje een eng idee zijn. Want het is best prettig om op te schrijven dat je 2000 Amsterdammers aan het werk wil helpen. Toch moeten we met elkaar die drempel over. Daar is maar 1 echte reden voor: Samen staan we sterker!

Piet van Diepen
Henk van Waveren

Bijlage 1. verschuivingen van A naar B

In de paragraaf van A naar B worden een aantal handvatten meegegeven om van A naar B te komen. Wij zijn ons zeer bewust van de complexiteit van de ambtelijke en bestuurlijke opgave als je meer vanuit de burger en haar netwerken en de buurt wil werken. En de handvatten wilt concretiseren.

We praten dan over de volgende verschuivingen binnen het apparaat van de overheid en maatschappelijke organisaties.

- Van taakgericht naar rolgericht
- Van afgebakend naar open
- Van algemeen naar specifiek
- Van aanbod gericht naar vraaggericht
- Van klantgericht naar de burger als partner
- Van resultaatafspraken naar verantwoordelijkheid
- Van regels en bevoegdheden naar vertrouwen en mandaat
- Van sectoraal en specialistisch naar integrale aanpak en maatwerk
- Van homogene doelgroep naar verschillen in individuen
- Van buurtverstijgend naar buurt- en bewonersgericht
- Vanuit beleid naar vanuit de uitvoering.

Kijkend naar de structuur impliceert het ambtelijk/professioneel ondermeer:

- Beschikbaarheid van professionals die respect genieten van bewoners
- Het werken met een mandaat binnen een duidelijk kader
- Het verschuiven van budgetten en formatieplaatsen
- Het beleggen van Eerstelijns verantwoordelijkheid bij frontlijnwerkers en buurtteams

Bestuurlijk impliceert het:

- Bestuurlijke ruimte en rugdekking geven aan professionals in de buurten (dus ook als er fouten worden gemaakt of zaken niet goed uitpakken en waarvoor bestuurlijk verantwoordelijkheid afgelegd moet worden) door het ondermeer in mandaten vast te leggen.

Kijkend naar het proces impliceert het (ambtelijk):

- Minder uren van professionals op het bureau en meer in de buurt
- Meer uren aan de voorkant en minder aan de achterkant

En bestuurlijk:

- Van maakbaarheid en dienstbaarheid naar partnerschap
- Van topdownsturing naar governance

Wat betreft het gebruik van systemen gaat het om:

- Minimale verantwoordingslast: alleen functionele rapportages
- Werken met verhalen en practice based evidence
- Meten van tevredenheid

Bijlage 2

Wij danken de volgende personen voor hun inbreng:

Firoez Azarhoosh, Ondernemer
Paul Berkers, Buurtcoördinator, Stadsdeel West
Said Bensalem, Directeur Connect
Jesse Bos, Stadsdeelwethouder Welzijn, stadsdeel Nieuw West
Christa Brinkhuis, Directeur Strategie en Beleid, Stadsdeel Nieuw West
Beppechien Bruins Slot, senior beleidsadviseur WZS, Gemeente Amsterdam
Christa Compas, Directeur ABC
Karin Daman, Senior Beleidsadviseur/projectleider WZS, Gemeente Amsterdam
Daniel Giltay Veth, Sociaal Ondernemer
Jan Heeren, Programmamanager Burgerschap, DMO Gemeente Amsterdam
Bob Kassenaar, Bestuursdienst gemeente Amsterdam.
Jan Willem Kluit, Hoofd wijken, Stadgenoot
Hans Krikke, Directeur Stichting Samenwonen-Samenleven
Jos van der Lans, publicist en voorzitter Eropaf!
Ibrahim Özdemir, Stichting Buurtparticipatie
Herman Oostwal, Molenmeester
Rob van Pagée, Directeur Eigen Kracht Centrale
Jessica Peters-Hondelink, Strategisch Informatie Manager DMO Gemeente Amsterdam
Hettie Politiek, Programmamanager Wijkaanpak Gemeente Amsterdam
Gerrie Ruijsink, zelfstandig adviseur, voorzitter BVAmsterdam,
Jan Sluiter, voorzitter stichting Connect Initiatieven
Veronique Swinkels, BBK-Door Vriendschap Sterker
Freedra Verburg, SMS Alert Molenwijk
Hetty Vlug, regisseur Armoede Gemeente Amsterdam
Hetty Welschen, Stadsdeelwethouder Welzijn, Stadsdeel West
Caroline van der Wiel, Brandweercommandant Amsterdam-Amstelland
Ricardo Weewer, plaatsvervangend Brandweercommandant
Gerard Zwarts, buurtregisseur Molenwijk

Bijlage 3 Publicaties

De onbeholpen samenleving, aan het begin van de 21^e eeuw, Amsterdam University Press, 2011, Menno Hurenkamp en Evelien Tonkens

Brave Burgers gezocht, De grenzen van de activerende overheid, Van Gennep uitgeverij, Amsterdam, 2010. Imrat Verhoeven en Marcel Ham e.a.

Vertrouwen in de Buurt, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, P. Winsemius e.a., Amsterdam University Press, Amsterdam, 2005

Wat burgers bezielt, Menno Hurenkamp, Eveline Tonkens en Jan Willem Duyvendak, Amsterdam, 2006.

Plezier beleven aan taaie vraagstukken, werkingsmechanismen van vernieuwing en weerbaarheid, Kluwer, Deventer, 2009, Hans Vermaak

Eropaf! De nieuwe start van het sociaal cultureel werk, Uitgeverij Augustus, Amsterdam-Antwerpen, 2010, Jos van der Lans

Wipkippen, wisselgeld & wisselend succes
Over de succes- en faalfactoren van burgerinitiatieven bij gemeenten, instituut voor Publiek en Politiek, Amsterdam, 2010

Mondige burgers, getemde professionals. Markwerking, vraagsturing en professionaliteit in de publieke sector. Van Gennep Uitgeverij, december 2009, Evelien Tonkens

Help! Een burgerinitiatief, Ministerie van Binnenlandse Zaken

Help een burgerinitiatief! De faciliterende ambtenaar. Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, 2010, Robert Blom, Gerda Bosdriesz, Jurgen van der Heijden, Jornt van Zuijlen, Kim Schamp.

De betekenis van nabijheid. Een onderzoek naar informele zorg in een volksbuurt. Den Haag. SDU Uitgevers, 2010. Lilian Linders.

The Red Tory. How Left and Right have Broken Britain and how we can fix it. Philip Blond, Chatham, 2010.

Tussen onderschatten en overvragen. Actief burgerschap en activerende instituties in de wijk. Amsterdam. Sun Trancity, 2009, Evelien Tonkens.

Empowered Participation Reinventing Urban Democracy. Princeton, NJ. Princeton University Press, 2004, A. Fung.

Leren veranderen; een handboek voor de veranderkunde. Leon de Caluwe en Hans Vermaak. Kluwer. Deventer. 2006.

Bijlage 4

Websites

www. helpeenburgerinitiatief.nl
www.actiefburgerschap.nl
www.participatieportal.nl
www.eropaf.nl
www.canonsociaalwerk.eu
www.deslimmeoverheid.nl
www.greenwish.nl
www.burgerinitiatieven.net
www.vng.nl/burgerparticipatie
www.kanwel.nl
www.movisie.nl
www.buurtalliantie.nl
www..stadinbeweging.nl